

SUBFOSILNO DREVJE IZ GRAMOZNICE PRI PETIŠOVCIH

Marko Accetto*

Bralce Gozdarskega vestnika smo predčasno (G. V. št. 10/81) že obvestili o najdbah subfosilnega drevja v gramoznici pri Petišovcih (slika 1) v Prekmurju. Pri tem smo našli: v letu 1981 25 subfosilnih hrastovih debel, ki verjetno pripadajo 23 drevesom, 5 brestovih debel ter 2 vrbi; v letu 1982 pa 3 debela hrasta, 2 debli bresta ter deblo vrbe ali skupaj 38 debel (glej tabelo).

Štev. drev.	Vrsta debla	Premerni na 1,3 m v cm	Dolžina debla v m	Opomba
1.	hrast	38	9,4	
2.	hrast	56	11,4	
3.	hrast	47	7,5	
4.	hrast	25	5,2	
5.	hrast	71	12,8	
6.	hrast	39	3,0	
7.	hrast	40	8,2	
8.	hrast	35	5,4	
9.	hrast	40	7,4	
10.	hrast	35	5,9	
11.	brest	47	11,5	močno poškodovan
12.	brest	28	4,8	
13.	hrast	45	8,1	
14.	hrast	43	7,3	
15. A	hrast	42	8,8	
15. B	hrast	30	9,5	verjetno zg. del osebka 15 A
16. A	hrast	45	7,8	
16. B	hrast	39	12,2	verjetno zg. del osebka 16 A
17.	hrast	83	13,0	
18.	vrba	43	2,5	slabo ohranjen
19.	brest	52	6,4	
20. A	hrast	145	18,0	
20. B	hrast	50	8,0	verjetno sr. del osebka 20 A
20. B-2	hrast	27	2,8	nadaljevanje osebka 20 B-1
20. C	hrast	44	8,0	verjetno zg. del osebka 20 A
21.	brest	76	8,0	
22.	hrast	63	12,5	sredni del drevesa
23.	hrast	82	8,9	srednji del drevesa
24.	vrba	46	4,7	srednji del drevesa
25.	brest	31	5,8	
26.	hrast	26	8,0	
27.	vrba	56	8,0	zgornji del drevesa
28.	hrast	43	8,9	
29.	hrast	40	7,8	zgornji del drevesa
30.	brest	47	5,5	
31.	hrast	67	9,8	
32.	hrast	28	4,3	vote!
33.	brest	29	3,0	zgornji del drevesa

* Dr. M. A., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana, Večna pot 2, 61000 Ljubljana, YU.

Približno dve tretjini debel so spodnji deli dreves z ostanki korenin, ena tretjina pa srednji ali zgornji deli drevja. Nekateri osebki so po površini bolj, drugi manj ali nič poogleneli in razpokani. Beljava ni nikjer ohranjena (izjema vrbe). V splošnem lahko ugotovimo, da imamo opravka z dobro ohranjenimi deli drevja, ki je ležalo v izjemno ugodnih razmerah na globini 4–8 m.

Glede na to, da so pri večini najdenih dreves še ohranjeni ostanki koreninskega sistema (slika 2), domnevam, da jih je spodkopaval tok reke Mure, ki teče danes približno 400 m jugozahodno od najdišča. Kasneje jih je ta naplavila ter zasula z debelo plastjo proda. Drevje je bilo v večini primerov spodkopano pri svoji polni življenjski moči, na kar kaže razmeroma manjša starost osebkov; najstarejši osebki so po oceni dosegli starost, ki je komaj nekaj večja od 300 let.

Najdišče subfosilnih debel v Petišovcih je doslej najbogatejše tovrstno najdišče v Sloveniji ter hkrati prvo večje jugovzhodno od Alp. Podobna najdišča severno od njih so poznana.

Pomembnost najdišča pa žal še vse premalo cenimo, na kar kažejo skopo odmerjena sredstva za dendrokronološke analize, ki so predmet posebne naloge pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo.

Zanimanje za samo najdišče pri nas doma ter še bolj v tujini, za čas v katerem so rasli osebki ter usodo najdenega velikega hrasta, ki je v času rasti gotovo meril 40 m, iz dneva v dan narašča. Ne da bi se obrnili na pravi naslov, so nekateri posamezniki (med njimi so bili celo gozdarji, ki so za naslov vedeli) hoteli dobiti podatke, ki jih že imamo, v veliko dražji tujini.

Zato bralcem posredujemo prve rezultate o njihovi spoštljivi starosti, ugotovljeni na osnovi radiokarbonskega datiranja z metodo C¹⁴. Analize so opravili na inštitutu »Ruder Bošković« v Zagrebu. Žal smo zaradi pičlo odmerjenih sredstev tja poslali le 2 vzorca: vzorec iz velikega hrasta ter obdelane rogovile. Analiza je pokazala pri velikem hrastu, katerega »poslednje zatočišče bo zeleznica pred hotelom »LIPA« v Lendavi, starost 1570 ± 100 let. (Denar za ohranitev in predstavitev hrasta bo prispevala Občinska kulturna skupnost v Lendavi). Ker je bil vzorec vzet iz sredine spodnjega dela debla, lahko njegov vznik postavimo v obdobje med 400 in 600 leti oz. v čas, ko naše ozemlje še niso v celoti poselili Slovani.

Sl. 1

Sl. 2

Vznik drevesa, iz katerega je bil iztesan »pripomoček« rogovila, ki so jo najverjetneje uporabljali pri »brodu«, lahko glede na starost 955 ± 100 let postavimo v obdobje med 900 in 1100 leti.

To je obdobje ko so bili napisani npr. Brižinski spomeniki.

Našli smo torej subfossilno drevje neprecenljive vrednosti, ki je vzniklo med 400 in 1000 leti. Morda tudi prej?

Tako se je končno tudi nam ponudila prilika, da ob večjem razumevanju za to vrsto raziskav ter ob sistematičnem zbiranju vzorcev, pridemo iz preteklosti v sedanost, kar je med drugim tudi končni cilj dendrokronoloških analiz.

S tem bi ne dobili le možnost vrednotenja klimatskih in drugih ekoloških dejavnikov v preteklosti, temveč tudi možnost korekcije radiokarbonskega datiranja za naše ozemlje.

Oxf.: (497.12—191.2)

GEOSS — GEOMETRIČNO SREDIŠČE SLOVENIJE

Marko Kmecl*

Najprej preprosto: To je središčna površinska točka naše republike, v kateri bi plošča Slovenije ne zanihala, če bi jo nataknili na šivankino konico.

Geodeti pa so razložili: geometrično središče Slovenije — GEOSS je težišče naše republike, ki je določeno z analitično grafično metodo na osnovi naših sedanjih mej. To je tudi osrednja trigonometrična točka, iz katere izhaja trigonometrična mreža Slovenije. Brez te mreže ne bi mogli izdelovati geografskih in drugih kart, prav tako ne načrtov, projektov itd. Točka je določena z geografskimi in geodetskimi koordinatami.

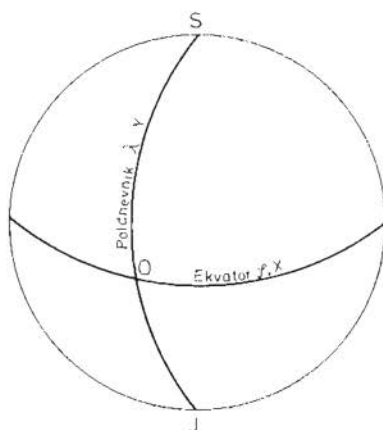
Geografske koordinate: $\lambda = 14^{\circ} 48' 55,2''$

$\gamma = 46^{\circ} 07' 11,8''$

Geodetske koordinate: $y = 5\,468\,114,21\text{ m}$

$x = 5\,108\,468,91\text{ m}$

Nadmorska višina je 644,842 m.

* M. K., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana, Večna pot 2, 61000 Ljubljana, YU.